

Și dumneata ai dreptate, iubite cititorule

În mediile teatrale, discuția despre reformă ține afișul de câțiva ani. Cu fireștile, ciclicele învolburări și ostoiri ale pasiunilor. Singurul punct în care se întâlnesc diversele poziții este nemulțumirea profundă față de prezent, de situația actuală. Și asta pentru că "totul a rămas neschimbat" – susțin unii, "nimic nu mai e cum a fost" – afirmă ceilalți. Culmea este că, după părerea mea, au dreptate și unii, și ceilalți. Să ne deslușim. Totul a rămas neschimbat? Poate nu chiar totul-totul, dar principalele elemente de construcție, ca să spunem astfel, nu au suferit modificări. Aproape toate teatrele sunt subvenționate, aproape toți actorii au "renumerăție mică, după buget", dar au. Chiar instituțiile teatrale înființate după '90 – Theatrum Mundi, Teatrul "Masca" – au cam aceleași principii de funcționare. Posibilitățile de acțiune ale directorului – ale managerului, ca să vorbim pe limba cea nouă – sunt foarte restrânse, el evoluează pe gheața când mai fragilă, când mai fermă a vieții teatrale după un program (financiar, contabil, administrativ) de figuri impuse, cu foarte puține evadări în spațiul figurilor libere. Chiar dacă, din punct de vedere artistic, situațiile diferă substanțial, chiar dacă sarcinile specifice sunt altele la Turda și la

Naționalul din București, la Naționalul din Craiova și la Petroșani, teatrele funcționează după aceleași principii. Bune pentru toți, în general, adică pentru nimeni în special. Inițiativă se cere, se reclamă individualizarea instituțiilor ca program estetic și *managerial*, dar, sincer vorbind, posibilitățile concrete de punere în practică a ideilor deosebite, originale sunt limitate. Sigur că sunt teatre care merg mai bine decât altele, dar merg toate, inevitabil, pe același drum.

Nimic nu mai e cum a fost? Poate că ar fi mai corect spus: nu mai sunt lucrurile *chiar* cum au fost. Pentru că *de fapt* nu mai sunt, chiar dacă *de drept* încă nu s-au operat schimbări. Metoda este aceea tradițional românească a "porțiței". Una dintre porțițe este colaborarea externă realizată prin posibilitatea legală a cumulului. Chiar dacă e permis de lege, contractul negociat cu o vedetă care nu e angajata teatrului sau cu un regizor "free lance" este doar o posibilitate teoretică atâta vreme cât suma alocată, în bugetul instituției, colaborărilor externe este infimă. Dacă se consideră totuși necesară participarea lor – a actorului, a regizorului – la realizarea unui anume spectacol, "porțița" o oferă angajarea pe o perioadă determinată. Din colaborator extern, acesta devine salariatul instituției, cu o

sarcină precisă – un anume rol, o anume montare –, stabilită la buna înțelegere a părților. Ceea ce înseamnă că avem de-a face cu altă Mărie sub aceeași pălărie. Așa e la noi: schimbăm mai lesne Măriile decât pălăriile. Și mai există o schimbare cu efecte clare asupra gospodăririi teatrelor. Tot ce nu ne permite legea să cheltuim, *deși* este *necesar*, trecem la sponsori. Ei trăiesc, se vede treaba, într-o altă Românie! Problema complicată este găsirea sponsorului, operațiune nu tocmai lesnicioasă atâta vreme cât legea care reglementează această activitate esențială pentru desfășurarea vieții artistice (și nu numai artistice, dar noi vorbim de ce ne doare) oferă mai curând avantaje de stimă, de prestigiu, de mediatizare. Avantajele, prozaice poate, legate de condiții favorabile de impozitare a societății în cauză, nu există de fapt, așa încât pârghia sponsorizării funcționează când și când, nu pentru oricine, nu pentru orice. Dar, e drept, mai și funcționează. Dacă ambele părți au dreptate, veți spune, înseamnă că în prezent coexistă la noi două sisteme. Și dumneata ai dreptate, iubite cititorule.

Cred că este bine, cred că este prielnic pentru teatre să coexiste nu două, ci douăzeci și două de formule. Importantă – ca să evităm cuvântul "vitală", prea patetic – mi se pare însă conceperea unui sistem coerent în care să încapă, să fie prevăzute, să fie sprijinite *toate* aceste formule. Care deocamdată există practic, nu și teoretic. Iar ca orice lucru întreprins haiducește, nu este scutit de poticniri, silît prea adeseori să recurgă la porțițe, în loc să circule pe poarta cea mare.

Cristina Dumitrescu

Imagine din **Angajare de clovn** de Matei Vișniec, spectacolul Teatrului Levant, companie semiparticulară

foto: A. Rosenthal

